Redacțiunea, Administrațiunea și Tipografia:
BRAȘOVU, piața mare, Târgulŭ Inului Nr. 30.
Scrisori nefrancate nu se primescŭ. Manuscripte nu se retrimitŭ.
Birourile de anunciuri:
Brașovŭ, piața mare, Târgulŭ Inului Nr. 30.
Inserate mai primescŭ în Viena R. Mosse, Haasenstein & Vogler (Otto Maas), H. Schalek, Alois Herndel, M. Dukes, A. Oppelik, J. Danneberg; în Budapesta: A. V. Goldberger, Eckstein Bernat; în Frankfurt: G. L. Daube; în Hamburg: A. Steiner.
Prețulŭ inserțiunilorŭ: o seriă garmond pe o colónă 6 cr. și 30 cr. timbru pentru o publicare. Publicări mai dese după tarifă și învoială.
Reclame pe pagina a III-a o seriă 10 cr. v. a. séu 30 bani.

GAZETA TRANSILVANIEI.

ANULU LVI.

„Gazeta“ ese în fiă-care ḑi
Abonamente pentru Austro-Ungaria.
Pe un anŭ 12 fl., pe șése luni 6 fl., pe trei luni 3 fl.
N-rii de Dumínecă 2 fl. pe anŭ.
Pentru România și străinătate:
Pe unŭ anŭ 40 franci, pe șése luni 20 fr., pe trei luni 10 fr.
N-rii de Dumínecă 8 franci.
Se prenumĕră la tóte oficiele poștale din întru și din afară și la dd. colectori.
Abonamentulŭ pentru Brașovŭ
a administrațiune, piața mare, Târgulŭ Inului Nr. 30 etagiulŭ I.: pe unŭ anŭ 10 fl., pe șése luni 5 fl., pe trei luni 2 fl. 50 cr. Cu dusulŭ în casă: Pe unŭ anŭ 12 fl., pe 6 luni 6 fl., pe trei luni 3 fl. Unŭ esemplarŭ 5 cr. v. a. séu 15 bani. Atâtŭ abonamentele câtŭ și inserțiunile suntŭ a se plăti înainte.

Nr. 266. Brașovŭ, Mercurĭ, 1 (13) Decemvre 1893.

Națiunile nemaghiare și Ungurii.

Brașovŭ, 30 Noemvre v.

Nimicŭ mai firescŭ, decâtŭ ca ideia coalițiunei națiunilorŭ nemaghiare pentru apĕrarea egalei lorŭ îndreptățirĭ naționale sĕ displacă guvernanțilorŭ ungurĭ; nimicŭ mai ușorŭ de înțelesŭ, decâtŭ ca orĭ-ce mișcare ce se face pentru realisarea acestei idei sĕ fiă timbrată de ei *a priori* de acțiune dușmănósă în contra statului.

Celŭ ce va ceti articolulŭ de mai josŭ alŭ guvernamentalului „Pester Lloyd“, care se pronunță asupra celorŭ mai nouĕ încercărĭ pentru realisarea unei solidare procederĭ a națiunilorŭ nemaghiare în lupta contra adversarilorŭ comunĭ ai esistenței lorŭ naționale, va primi aceeașĭ impresiune, ce au primit'o întotdéuna, de când cu nefericita eră de maghiarisare violentă, din enunciațiunile pressei ungurescĭ.

Este lucru firescŭ ca cei ce pregătescŭ contopirea națiunilorŭ nemaghiare în cazanulŭ maghiarisării, sĕ considere ca o mare perturbare a planurilorŭ și a scopurilorŭ lorŭ orĭ-ce manifestare de coherență a părților, pe carĭ dânșii numai prin desbinare și sfărîmare potŭ sĕ le prepare pentru procesulŭ de contopire.

Istoria ne dovedesce destulŭ de lămuritŭ, că egemonia maghiară șĭ-a aflatŭ întotdénna celŭ mai puternicŭ razimŭ în desbinarea neamurilorŭ conlocuitóre de altă limbă și în privința acésta nu este esactŭ că Ungurii ar fi învĕțatŭ numai dela Austriacĭ pe *divide et impera.* Scóla austriacă a contribuitŭ numai la perfecționarea sistemului de asuprire, ce este aḑĭ la noi în deplină flóre.

Ce le mai și vine în gândŭ Românilorŭ sĕ mergă mână în mână cu națiunile de aceeașĭ sórte ca ei din acestŭ statŭ? Nu-i îmbiiă Ungurii mereu dela 1848 încóce cu înfrățirea? Ce mai vorŭ ei acuma de-odată altă înfrățire? Rĕu gustŭ mai au ei de a voì sĕ se alieze cu-o „mână de estremĭ“ Slovacĭ și Sêrbĭ, când cei ce au aḑĭ tótă puterea în mână aștéptă cu dorŭ ca sĕ i strîngă în brațele lorŭ!

Despre acestŭ rĕu gustŭ, despre acésta rea înclinare a Românilorŭ fóia ungurésca scie sĕ înșire multe, ba scie sĕ fiă de-odată chiar și îngrijată de causa română, ce i se pare de odată atâtŭ de primejduită prin pretinsulŭ „complotŭ“, cu-o „mână“ de Slovacĭ și Sêrbĭ, carĭ „se representă numai pe sine“ și „n'au poporulŭ la spatele lorŭ“.

Intr'adevĕrŭ, o neașteptată îngrijire acésta pentru sórtea Românilorŭ câteva ḑile după ce în dietă s'a declaratŭ de către puternicii ḑilei rĕsboiulŭ de esterminare școlelorŭ românescĭ, carĭ suntŭ temelia esistenții lorŭ naționale în acestŭ statŭ!

Dér, cum vedemŭ, gusturile suntŭ diferite și décă Românii au rĕulŭ gustŭ de a da mâna cu nisce „panslaviștĭ slovacĭ“ și „iredentiștĭ sêrbĭ“, cei dela „Pester Lloyd“ nu vorŭ sĕ rĕmână mai pe josŭ și cu sfaturĭ fariseescĭ, cu promisiunĭ înșelătóre amestecate cu totŭ feliulŭ de amenințărĭ și suspiționărĭ dușmănóse, umblă sĕ convingă pe Românĭ, că adevĕrații lorŭ amicĭ suntŭ numai cei ce au cerutŭ în dietă, ca sĕ li se secuestreze din partea statului și sĕ li-se maghiariseze fără de amânare școlele, și că décă voiescŭ binele lorŭ și alŭ nației lorŭ sĕ nu mai șovăiéscă, ci sĕ capituleze mai bine de bună voiă, decâtŭ de sîlă și sĕ s'arunce în brațele d lui Hieronymi și a celorŭ, carĭ cu atâta bunăvoință pentru Românĭ și pentru aspirațiunile lorŭ „între marginile legilorŭ,“ l'au aplaudatŭ cu multŭ focŭ în dietă.

Pe cei dela „Pester Lloyd“ îi mai dóre, că Românii prin veleitățile lorŭ de alianță cu celelalte națiunĭ nemaghiare din „statulŭ-patriă“ rischéză numai de a se pune în conflictŭ și de a șĭ atrage mânia opiniunei publice maghiare. Ingrijire cu totulŭ superfluă, după ce acésta opiniune publică se dirige de către pressa maghiară, în care dominéză spiritulŭ intolerantŭ alŭ unui Bartha și de către dieta maghiară, care aduce ovațiunĭ politicei energice de desnaționalisare a ministrului de culte și de instrucțiune publică.

Décă nu este mai multŭ riscatŭ, decâtŭ „odiulŭ opiniunei publice maghiare“, atuncĭ Românii potŭ fi liniștițĭ, căcĭ în privința acésta nu mai potŭ perde nimicŭ.

Dér înțelepții politicianĭ dela „Pester Lloyd“ mai găsescŭ, că Românii prin participarea lorŭ la unŭ „congresŭ de rebelĭ“, s'ar pune în „conflictŭ fățișŭ cu puterea impuitóre a statului ungarŭ“.

Aicĭ, ca în tot-déuna, ei au uitatŭ numai a aduce dovada, că o consultare a cetățenilorŭ din sînulŭ naționalităților pentru o acțiune comună politică pe terenŭ legalŭ invólvă în sine o dușmăniă în contra statului, séu chiar o rebeliune.

Décă ar fi așa numai după voia celorŭ dela „Pester „Lloyd“ orĭ-ce mișcare, ce nu le place lorŭ, ar trebuì sĕ fiă timbrată de rebelică. Din norocire însĕ nu este așa și nisuințele de apĕrare comună a națiunilorŭ nemaghiare îșĭ au îndreptățirea lorŭ istorică și faptică, ce nu se póte rĕsturna cu suspiționărĭ tendențióse și rĕutăcióse.

Ințelegemŭ, că le cade greu Ungurilorŭ dela putere, când vĕdŭ că se prepară o coalițiune a popórelorŭ nemaghiare în afară de parlamentŭ. Cine pórtă însĕ vina, că ea nu se póte face aḑĭ pe terenulŭ parlamentarŭ?

De sigurŭ că nu multŭ calumniatele și huiduitele „naționalitățĭ“.

Cei dela „P. Lloyd“ n'au decâtŭ sĕ rĕsfoiéscă paginele istoriei celei mai nouă, de când au ajunsŭ ei la saculŭ cu grăunțele, și se vorŭ convinge, că numai absolutismulŭ parlamentarŭ unguréscŭ, care a făcutŭ imposibilŭ naționalitățilorŭ nemaghiare sĕ fiă representate în parlamentŭ a produsŭ acésta tristă și în adevĕrŭ îngrijitóre situațiă.

Se împlinescŭ acum tocmai ḑece anĭ, de când organulŭ nostru rĕspunḑêndŭ foilorŭ ungurescĭ, carĭ se temeau p'atuncĭ de înrîurirea sistemului Taaffe asupra Ungariei, ḑicêndŭ, că printr'o alianță a tuturorŭ popórelorŭ asuprite s'ar puté constitui o partidă mare a naționalităților, care ar puté avé vr'o optŭ ḑecĭ de deputațĭ în parlamentŭ și că acésta ar periclita pacea interióră a Ungariei, a scrisŭ:

„Nu eventuala formare a unei partide a naționalităților în dieta ungară, ci faptulŭ, că acésta partidă este dinainte suprimată prin legea și pracsa ungurésca amenință pacea interióră a Ungariei. Coalițiunea naționalităților, neputêndu-se face astfelŭ în parlamentŭ, se va sĕvêrși afară din parlamentŭ, ba ea esistă deja prin puterea comunității de interese, nu mai câtŭ nu s'a pututŭ încă pronunța pe față“. (Gaz. Trans.“ nr. 107 din 1883).

Atuncĭ foile din Pesta ca „Nemzet“, „Neues Pester Journal“ ș. a. și cele din Viena ca „Neue freie Presse“ ne-au întêmpinatŭ cu aceleașĭ imputărĭ, că amŭ urmări scopurĭ escentrice, estravagante și periculóse ordinei de lucrurĭ în statŭ,

---

FOILETONULŬ „GAZ. TRANS.“

„Aban Stolz și Judeii.“

(Aban Stolz una die Juden. Ein zeitgemäs se: Beitrag zur Judenfrage für das deutsche Volk, von H. K. Lenz. Münster. in W. Adolf Russels Verlag 1893.)

Cartea cu acestŭ titlu conține cu totulŭ 80 pag. scrise în 8⁰ de *H. K. Lenz*, pe basa datelorŭ lui Alban Stolz, preotŭ și la urmă profesorŭ în Freiburg.

Titlu 1. Introducere. Aci se arată, cum Alban Stolz, în Călindarulŭ sĕu (für Zeit und Ewigkeit, pro 1874) tractéză așa ḑisa *Cestiune judaică* pe 24 pagine. Elŭ nu lăsà ocasiunea binevenită pentru de a arăta creștinilorŭ, în numĕrósele sale scrierĭ, cunoscințele câștigate prin esperiență față de Evrei. Alban Stolz nu cunósce pe Evrei numai din cărțĭ, elŭ îi cunósce mai multŭ din călĕtoriile sale în lume. Atâtŭ în patria sa Bühl, în Baden, câtŭ și în călĕtoriile sale prin Germania, Austria și până prin Orientŭ, elŭ a avutŭ seriόse atingerĭ cu Evreii. I. M. Hägele, biografulŭ lui Stolz, arată, că pe la a. 1827, când A. Stolz era studentŭ în Freiburg, nu se afla în acestŭ orașŭ nicĭ unŭ Evreu, căcĭ, ḑice elŭ: „Din bĕtrânĭ nu se pomenia, ca vre-unŭ Evreu sĕ înopteze în acéstă cetate vrednică de invidiatŭ; acum însĕ liberalismulŭ a pusŭ capĕtŭ acelorŭ timpurĭ fericite“.

Titlu 2. Judeulŭ ca omŭ de comerciu. „Vețĭ face mai bine, décă vețĭ scóte vaca creștinului sĕracŭ din ghiarele Judeului, decâtŭ sĕ datĭ elemosină cerșitorului!“ Așa esclamă Ab. Stolz, care aduce multe asemĕnărĭ și esemple din lumea de speculațiă evreică. „Cum s'ar puté sĕ nu facă Evreulŭ bună speculă, când țĕranulŭ crede minciuna Evreului!“ Specula este nedespărțită de Evreu, și Evreulŭ fără speculă este mortŭ.

Intru adevĕrŭ, am vĕḑutŭ destui Evrei aicĭ în Ardealŭ, carĭ ocupândŭ oficii publice, totușĭ nu s'au pututŭ conteni sĕ nu facă speculă. Intr'unŭ satŭ de lângă Bistrița, unŭ Evreu, altfelŭ învĕțatŭ, care a fostŭ dascălŭ timpŭ de doi anĭ cu plată de 500 fl. la anŭ, pe carĭ îi primia dela 8 neotalmudiștĭ, a lăsatŭ dăscălia și aḑĭ ține cârciumă și boltă. Acum este în elementulŭ sĕu!

Titlu 3. Jidovulŭ cămătarŭ. Cămătăria îșĭ are sorgintea în învĕțăturile talmudice, despre carĭ nu putemŭ vorbi aicĭ. Alban Stolz aduce o parabolă la acestŭ locŭ, despre unŭ *cucŭ,* care și-a depusŭ *unŭ ou de argintŭ* într'o casă. Eșindŭ din acelŭ ou unŭ puiu, acesta consumà totŭ, ce se afla în casă, nelăsândŭ nicĭ o cârmójă sĕ mai rĕmână și pentru alții. Acestŭ cucŭ este Jidovulŭ cămătarŭ. Unŭ talerŭ datŭ împrumutŭ sĕracului, de către Evreu, nu este decâtŭ unŭ ou de cucŭ.

In D.... susŭ la Sundgau, înflorescŭ Judeii ca pomii în Maiu. Ei și-au edificatŭ case frumóse, împodobite cu tapete și covóre prețióse, se preumblă în calese scumpe, ér nevestele lorŭ se gătescŭ cu cercei, inele și *„diamanten-perlen“*. Țĕranulŭ din Sundgau se têrăe, amărîtŭ după biata văcuță; se culcă pe pae și abia décă se satură cu cartofii. Acești țĕranĭ mai 'nainte aveau agrii frumoșĭ, vite bune și gologanĭ destui în ladă. Astăḑĭ totulŭ e nimicitŭ!— ḑice Stolz.

Și ce face Jidanulŭ, ca sĕ devină avutŭ? Lucră elŭ și asudă cu corpulŭ? Se scólă elŭ de diminéță sĕ dea cu ciocanulŭ, sé tragă cu cósa, orĭ cu sapa, séu sĕ mâne plugulŭ de când cântă ciocârlia? Suntŭ ei binemeritațĭ de patriă, au ajutatŭ dóră cetățénului, au servitŭ statului cu prudință politică? Suntŭ dóră ei ângerĭ consolătorĭ pentru cetățenĭ? — Nu, de unŭ milionŭ de orĭ nu! rĕspunde Al. Stolz.

Cum se face dér, că pe lângă tóte astea, Jidanii suntŭ mai avuțĭ și mai ferićițĭ, decâtŭ creștinii? La acéstă întrebare Al. Stolz rĕspunde: 1) Din șiretenia și dibăcia de speculă și cămătăriă, și 2) Din prostia Creștinilorŭ.

Interesantŭ este unŭ esemplu alŭ lui Alban Stolz: Unŭ omŭ sĕrmanŭ primesce dela unŭ Evreu o vițea amărîtă, ca sĕ i-o créscă; vițeaua nu prețuia mai multŭ, ca 40 francĭ; Evreulŭ însĕ o prețuesce în 60 fr. Se învoesce cu creștinulŭ, ca sĕ împartă profitulŭ la timpulŭ sĕu. Țĕranulŭ grijesce de vițea, ca de ochii sĕi. După doi anĭ vițéua devine vacă și fată unŭ vițelŭ și după alțĭ doi anĭ mai fată unŭ vițelŭ. Acum vine Evreulŭ: Elŭ cere *vaca* și profitulŭ vré sĕ-lŭ împărțéscă cu țĕranulŭ: 1) Evreulŭ cere prețulŭ de mai 'nainte, când vaca era vițelŭ, adecă 60 francĭ; 2) Jumĕtate *din suma* crescută de atuncĭ, de când vaca era vițelŭ, și anume vaca acum plătesce 120 fr. profitulŭ face așa-déră 60 fr., dintre aceștia jumĕtate se vine Evreului, ceea ce face 30 francĭ; 3) Unulŭ din cei doi vițeĭ, care acum prețuesce 30 fr. este érășĭ alŭ Evreului. Cu totulŭ capĕtă Evreulŭ